

ZAGATALA: TAK TOHLE JE ÁZERBÁJDŽÁN (1. ČÁST)

Tento článek pochází z webu Za horami.cz, kde najdeš jeho online verzi včetně případné fotogalerie. Až budeš opět ve spojení se světem, můžeš se také podívat na Facebook [@zahoramicz](https://www.facebook.com/zahoramicz), co je nového.

Azerbajdžánci se dělí na dva typy lidí. Taxikáře, kteří si na vás chtějí co nejvíce namastit kapsu, a všechny ostatní, kteří by vám snesli modré z nebe jen kdyby se to dalo. Během třech týdnů v této zemi jsme si jídlo v krosně často tahali jen tak, abychom nevyšli z formy, a dobrotiví obyvatelé se nás při nejlepších úmyslech několikrát pokusili zničit svou pohostinností. Do kulturního neznáma jsme skočili rovnou po hlavě a první dny jsme jen sledovali jak se věci okolo nás dějí. Čajové dýchánky jako z Alenčiny říše divů, upovídání domorodci a překrásná zákoutí byly skvělým uvítáním v zemi ohňů.

Přechod z Gruzie do Azerbajdžánu u Lagodekhi se v závislosti na straně hranice liší jako den a noc. Z gruzínské strany najdete obchůdek, férové taxikáře a směnárnu. Z azerské strany.... nic. Nebo skoro nic. Taxikáři tu čekají jako hladoví supi a moc dobře ví, že do nejbližší civilizace je to dvanáct kilometrů vyprahlou skoropustinou a že jako nově příchozí turisté nemáme příliš přesnou představu o zdejších cenách benzínu. Takže jsme jim

vysolili zhruba trojnásobek normální taxi a ještě nám to nepřišlo až tak drahé, ale hlavně, že jsme se dostali do města.

Parádní vozítko

Avšak pokud pomineme taxikáře, jsou Azerbajdžánci skoro nerealistickými ideály pohostinosti a přívětivosti. V této zemi platí, že pokud si s něčím nevíte rady, stačí se na chvíli zastavit. Nejpozději třetí člověk se vás ujme a pomůže vám ať se vám to líbí nebo ne. Takže při svačině v parku není problém mezi řečí přijít ke spoustě informací i fungl nové podrobné automapě zdarma.

TURISTICKÁ ATRAKCE

Kluci v Zagatale

Při průzkumu Zagataly jsme rychle pochopili, že turisté česko-polské těžké kategorie, zde nejsou příliš obvyklým jevem. Kam jsme se svými batohy hnuli, tam jsme ve tvářích domorodců vyvolávali údiv i úsměv a kdo nás nefotil přímo, ten si dělal selfie s našimi siluetami v pozadí. Při pohledu na spěšně vytahované telefony cvakající jednu facebookovou hitovku za druhou jsme si připadali jak zvěř v zoo. Kolorit naprosté rarity, jíž jsme v malém příhraničním městečku představovali, dokreslovaly děti, které na nás z balkónu pokřikovaly „Hi, how are you?“ avšak při pokusu o rozvinutí konverzace se jen smály nebo poplašeně utekly.

Dva malí kluci, kteří měli pro strach uděláno, se rozhodli, že nám pomůžou se zdejším taxikářským kartelem vyjednat lepší cenu za odvoz do vsi Qabizdara, kam jsme potřebovali. Dospělí z nich měli dle očekávání srandu, ale když se do toho zapojila ještě jedna bábuška, pár dalších náhodných kolemjdoucích a spousta

trpělivosti, tak jsme se nakonec odvezli za cenu, o které jsme sice věděli, že je na místní poměry pořád silně nadsazená, ale alespoň v mezinárodním srovnání jsme neměli pocit, že si z nás někdo dělá dojně krávy.

Protože zagatalská informační kancelář byla zavřená, vypravili jsme se k hranicím rezervace naslepo s tím, že v terénu už něco vymyslíme. Taxíky nás vyhodily na konci vesnice a dříve, než jsme se stihli posbírat a vymyslet co dále, dostali jsme své první azerské pozvání na čaj. V tu chvíli jsme netušili, že se protáhne na tři dny.

Avar nedal svou loutnu z ruky

SLADKÉ NÁVYKY

Pán, který si dřepel u cesty a brnkal na svůj loutně podobný

nástroj, chvíli pozoroval jak zkoumáme zcela nezapadající billboard inzerující blízký vodopád a pak nás družně oslovil. Že si u něj máme dát čaj a že nám k onomu vodopádu ukáže cestu. Jelikož tento postup odpovídal našemu plánu improvizovat, vydali jsme se poslušně za ním.

Po nějaké době pochodu nás zavedl k letnímu sídlu pozoruhodné postavičky dědy včelaře, jehož vztah k našemu hostiteli by se dal popsat jako vztah poddaného a jeho lenního pána. Děda si od Avara (přezdívka podle příslušnosti k místnímu etniku) pronajímal na léto kus jeho pozemků, na kterých měl včelíny a vedle nich přístřešek s postelí, stolem a kamny – tedy vše co potřeboval ke spokojenému životu. Na pokyn svého pronajímatele nám uvařil čaj a připravil malé občerstvení.

Dědečkova letní vila

Tak začalo naše první čajové posezení a příležitost obeznámit se jak s našimi hostiteli, tak i spoustou historek z okolí a hlavně místními stolovacími zvyky. Azerbajdžánci k čaji konzumují hromadu sladkých laskomin i cukru samotného a podle toho také vypadají jejich zuby.

Moc velkou radost z nás neměl

Místního obyvatele bezpečně poznáte podle zlatého úsměvu a děr tam, kde se zatím nedostávalo financí na zubaře. Běžně vám k tradičnímu nápoji naservírují mísu kostkového cukru, bonbónů a většinou jako přídavek také med nebo domácí marmeládu. Ta od dědouška byla pravděpodobně malinovo-medovo-ořechová a zdává se mi o ní dodnes, protože, babička promine, ze sladkostí jsem nikdy nic lepšího nejedl. Cukr si ze zásady v čaji nerozpouštějí, protože to dělají jen feťáci (i když se najdou výjimky), nýbrž si jej vloží do pusy a zapijí. Čaj je černý a silný. Několik minut se vaří a

nabírá se tak, že si do skleničky dáte jen trochu takto získaného koncentrátu, který si pak dle chuti doředíte horkou vodou.

Takže to bychom měli čajové obyčeje, ale co vodopád? „Ráno, až budete plní sil,“ říká jednoznačně náš hostitel a my mu spolu se soumrakem musíme dát za pravdu. Abychom se však k večeru nenudili, kdo chtěl, mohl si vyzkoušet nefalšovaného koně a povozit se pod Avarovým dozorem po blízkém okolí.

Kůň si dělal co chtěl

NA NÁVŠTĚVĚ U ALENKY

Druhého dne nás čekala snídaně i natěšený průvodce. Cestou, kterou bychom bez jeho asistence jen těžko hledali, jsme se vydali ke slibovanému vodopádu. V průběhu dopoledne zjišťuji, že vydržet tohoto pána poslouchat nebude jen tak.

Pusa se mu nezastaví, realie zdejší krajiny míchá s historií i smyšlenkami a po pár hodinách si musím dát přestávku jinak by mi mozek vytekl ušima. Jeho ochota je každopádně bezmezná. Nemá problém přenést děvče přes hluboký brod nebo pomoci s prosekáváním cestičky. A hlavně vždycky rád a hlasitě sdělí nějakou novou informaci.

Když vezmu tak vezmu

Začíná nám vrtat hlavou, čím se vlastně živí, když si tu jen tak neplánovaně s námi může celý den vykračovat a další dílek do skládačky přidává strážce parku (rozumějte další děda v domku uprostřed lesů), kterému prý v zimě na koni vozí zásoby. Ranger je milý pán a opět působí jako někdo mezi Avarovým kamarádem a podrženým, když se dozvídáme, že cestou zpátky u něj bude připraven čaj.

Úžasný vodopád v zapovědníku Zagatala

Cesta v doprovodu našeho hostitele byla sama o sobě zajímavá, ale její cíl stál rozhodně za vynaloženou námahu. Vodopád i přilehlý kaňonek tvoří nádherné místo, kde má smysl se vypravit a chvíli pobýt. Celý přírodní útvar uchvátí svou monumentálností i atmosférou. S radostí jsme se vyráчали a prošmejdili všechna dostupná zákoutí a se smutkem jsme se vydali na cestu zpět. V „čajovně“ na zahradě u rangerova domu nás opravdu čekalo slíbené občerstvení a neodmyslitelná hora cukrů. Jak jsme tak seděli na staré posteli za stolem obloženým čajovým nádobím, připadal jsem si jako na odpoledním dýchánku v zemi za zrcadlem. Kolem nás bzučely včely a Avar vyprávěl další ze svých historek, ke kterým náš hostitel sem tam něco přisadil. Tím však hody tohoto dne zdaleka neskončily.

Výjev jako z Alenky

VEČERNÍ HOSTINA

Po důkladném průzkumu širého okolí mezi rangerovou chatou a dědouškovým přístřeškem přišel náš hlavní hostitel s návrhem: „Dejte každý pět manatů a večer si uděláme hostinu.“ Jelikož nejsme vyžírky, tak jsme na návrh přistoupili a Avar i s posbíraným obnosem někam odcválal. Když se za pár hodin vrátil, hrozně se omlouval, že nesehnal propriety na šašliky a tak bude jen ryba, kuře a brambory. Zato však v hojném množství a doplněné horou zeleninového salátu, který se dělá snad automaticky úplně ke všemu.

Zatímco zručně porcoval maso sekerou na nízkém špalku a rozpaloval ohniště, vyzvídal jak je to s vařením u nás ve Střední Evropě. Jestli ho necháváme většinou na ženách, jako je tomu u nich nebo se k plotně občas sníží i muži. Ono s genderovou

korektností a spravedlností **to ve zdejších končinách není žhavé** a muži mají většinou hlavní slovo (a pracují na zdroji příjmu), zatímco se ženy starají o blaho domácího krbu. Bez zajímavosti není ani fakt, že potkat na vesnici mladou holku je skoro nemožné. Všechny jsou poměrně úzkostlivě drženy doma a čekají na svého ženicha. Není divu, že jsou tu pak svatby značně populární záležitost, když do jisté míry znamenají vlastně vysvobození. Ve městě je možné narazit na nějaký svatební salón s hojností podobnou jako u nás na trafikku.

Vaření

Žádná dívčí společnost (kromě té, kterou jsme měli s sebou) nám večer bohužel nezpříjemnila, ale ono množství jídla a čaje se o postaraly o dostatek zábavy samy o sobě. Vše kromě zeleniny prošlo úpravou podle jednoduchého receptu. Žhavá pánev, hodně oleje a hodně soli. Z masa i brambor Avar nasmažil v podstatě

chipsy a na nás bylo abychom v rámci výroby protijedu k tomuhle instantnímu infarktu zpracovali dostatek zeleniny do salátu.

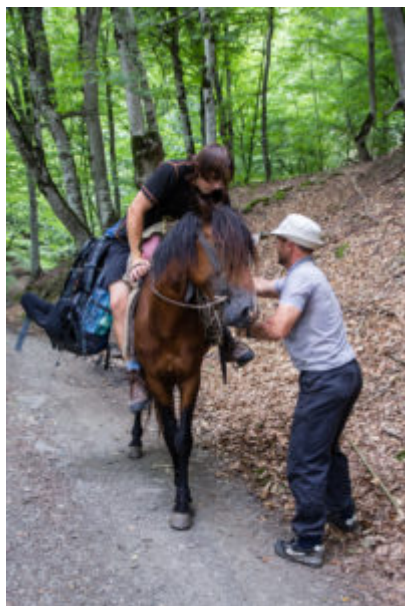
Samozřejmě, že se již po několikáté toho dne podával čaj. Vodku, jak nám bylo s množstvím omluv objasněno, nám nalévat nemohl, protože nedávno začal Ramadán a byť i jen poskytnutí alkoholu v tomto období by byl hřích (natož jeho konzumace). Díky Alláhovi za ty dary. Pravděpodobně jen díky tomuto měsíčnímu půstu, ke kterému každý muslim dle úrovně své víry přistupuje po svém, nás za ty tři týdny pobytu v Azerbajdžánu pohostinní obyvatelé neuchlastali k smrti.

Zapálenější věřící jako děda včelař v době Ramadánu opravdu od východu do západu slunce nic nejí a teoreticky by neměli ani pít. Většina populace však k půstu přistupuje benevolentněji a zříká se pouze alkoholu a podobných necnostní. Jako hosté jsme nebyli nijak omezování s výjimkou pití alkoholu a to ještě záleželo na konkrétním hostiteli.

Hostina

JE ČAS JÍT...

Hezky naložit

Během dvou dnů jsme v zapadlém koutku světa postupně pronikali do zvyků a obyčejů jak kulturních tak i náboženských (děda se opravdu poctivě pětkrát denně modlil) a zvykali si na pobyt v zemi s výrazně odlišnou kulturou a neuvěřitelně vstřícným přístupem k návštěvníkům. Jediným nepohodlím, které jsme pociťovali byla ukecanost našeho hostitele. To, co se ze začátku jevilo jako milá komunikativnost a snaha podělit se s cizinci o znalosti okolí, se brzy změnilo v nebezpečí vymluvené díry do hlavy a historky o tom jak Rusové křížili Yettiho s člověkem, aby získali vojáky schopné konkurovat Američanům. Bylo na čase zvednou kotvy a po dvoudenním obžerství vypotit nabrané kalorie na horském hřebeni.

Protože v zapovědníku Zagatala už prý kromě vodopádu nic zajímavého není a cesty skrze hustý les nikam nevedou, chtěli jsme se vypravit na nedalekou horu Qudurdag poblíž hranic s

Ruskem a Avar nám slíbil, že nám ukáže kudy do kopců. Nejen že nás navedl na těžkou technikou vyježděnou cestu, ale spolu se svým koněm nás také doprovodil do malebné horské usedlosti na začátku hřebene, který se táhne až k hranicím. Zde jsme vzbudili tradiční pozdvižení a také zde začal jeden z nejdivočejších treků mého života. [Ale o tom přistě...](#)

Výprava na šutru

FOTOGALERIE

PRAKTICKÉ INFO

Informace o vízech a vstupu do země:

<http://zahorami.cz/2016/03/azerbajdzan-viza-a-povoleni-ke-vstupu-do-chranenych-pohranicnich-oblasti/>

Nejlepší způsob jak se domluvit je stejně jako v celé kavkazské oblasti ruština. Nemusíte ji nutně umět, stačí znát pár základních slovíček, rozumět a být kreativní při vytváření nových slov. Za šest týdnů se na maršrutku dokážete zeptat pěkně plynule a z 90% spisovně. Ve městech je docela pravděpodobné, že narazíte i na někoho kdo umí anglicky.

Gruzínští taxikáři nabízejí z Lagodekhi k hranicím férovou cenu. Stačí se zeptat místních na obvyklou platbu - my platili tuším 5 lari za auto (cca 55 Kč). Z druhé strany je to horší - pokud vezmeme v úvahu neskutečně levný benzín, tak si lze snadno dopočítat rozumnou cenu za 12 kilometrů cesty do Balakanu, který je nejbližším městem. Velmi pravděpodobně budete muset tvrdě smlouvat a velmi pravděpodobně vás stejně vezmou na hůl,

protože moc jiných možností není. Navíc si zde na rozdíl třeba od Gruzie taxikáři nekonkurují, ale drží při sobě v jakémsi kartelu. Takže odmítnutí jednoho vydřiducha s tím, že u kolegy to bude levnější, většinou nevede ke kýženému výsledku.

V Balakanu lze bez problému nakoupit a vzít si autobus nebo taxík dále. Pokud byste chtěli jít v našich stopách, má smysl jet rovnou do Qabizdary, která je na půl cesty do Zagataly. Pokud se vám nechce najímat taxi je možné dojet autobusem do Katexu (čtete Katech - X se čte jako CH) a zbytek dojít, i když to je ještě pořád kousek cesty.

V Zagatale (nebo Zaqatale - záleží na transkripci) je turistická informační kancelář, ale její užitečnost nemohu nijak soudit, protože byla v době naší návštěvy zavřená.

Cestu k vodopádu [jsem zhruba vyznačil na mapě](#). Prosím berte v potaz že se jedná o rekonstrukci a pozice samotného vodopádu je přibližná, ale směr cesty by měl sedět a není jej jak minout. Jde se proti proudu řeky Katex (Katech). Začít se dá z kterékoliv strany, ale pokračovat je nutno po stoupající stezce nalevo. Doporučuji se na cestu i vyptat.

Co se pozvání na čaj týče, bývá to v Azerbajdžánu spíše oznámení než otázka a odmítá se poměrně těžko. Jedná se o běžnou záležitost a málokdy z něj vyváznete i hladoví. Stačí dodržovat běžné zásady slušného chování a bude se pravděpodobně jednat o velmi příjemnou záležitost. Na druhou stranu je dobré vědět kdy se vzdálit. My jsme na to nebyli moc připraveni, ale prý je pěkné nechat hostitelům malý dárek (něco z naší země atp.). Azerbajdžánci jsou nesmírně srdeční a pomohou s čím budou moci. Abyste nebyli zmatení, upozorňuji, že "řeka" a "čaj" se řeknou stejně - "čaj".

Mapa: Klasikou jsou [sovětské vojenské mapy](#), ale velmi užitečná pro pobyt v celé zemi se ukázala automapa Azerbajdžánu “Azərbaycanın avtomobil yolları”, kterou nám koupil pán v Balakanu. Je překvapivě podrobná a má v sobě i základní vrstevnice, takže v horách se podle ní sice přesně orientovat nedá, ale pro plánování nejbližších dní je neocenitelným pomocníkem. Mapu kupoval v obchodě, který byl něco mezi papírnictvím a smíšeným zbožím.

Tento článek pochází z webu [Za horami.cz](#), kde najdeš jeho online verzi včetně případné fotogalerie. Až budeš opět ve spojení se světem, můžeš se také podívat na Facebook [@zahoramicz](#), co je nového.